

Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi International Journal of Teaching Turkish as a Foreign Language

Geliş/Received: 15.09.2021 Kabul/Accepted: 12.12.2021

Dijital Dünyanın Okuma ve Yazma Becerileri Üzerindeki Etkisi*

Gizem TÜRE^a

^a İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul, TÜRKİYE, gbas@stu.aydin.edu.tr

 : 0000-0002-6409-6027

Öz. Teknoloji alanındaki gelişmelerin hızla ilerlemesi, hayatın her kademesinde kendisini hissettirmektedir. Günümüz insanının ihtiyaçlarını karşılamak ve bilgiye ulaşmak için dijital kaynaklara duyduğu ihtiyaç giderek artmaktadır. Bu sebeple çağımızda telefon, bilgisayar ve tablet kullanımı yaygınlaşmıştır. Teknolojik yeniliklerle birlikte dijitalleşme eğitim hayatına da girmiştir. Teknolojik gelişmelerle birlikte okuma ve yazma becerilerini kazanmak hususunda dijital araçlara yer verilmeye başlanmıştır. Hazırlanan bu çalışmada alan taraması yapılarak dijital dünyanın okuma ve yazma becerileri üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri ele alınmış ve konu çeşitli önerilerle desteklenip yorumlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dijital dünya, dijital okuryazarlık, dijital okuma ve yazma

The Impact of The Digital World on Reading And Writing Skills

Gizem TÜRE^a

^a İstanbul Aydın University, İstanbul, TURKEY, gbas@stu.aydin.edu.tr

 : 0000-0002-6409-6027

Abstract. The rapid progress of developments in the field of technology makes itself felt at every stage of life. In order to meet their needs and access information, the need of today's people for digital resources is increasing day by day. For this reason, the use of phones, computers, and tablets has become widespread in our age. Together with technological innovations, digitalization has entered the education life as well. Along with technological developments, digital tools have started to be used to acquire reading and writing skills. In this study, the positive and negative effects of the digital world on reading and writing skills were discussed by field scanning and this issue was tried to be interpreted by supporting it with various suggestions.

Keywords: Digital World, digital literacy, digital reading and writing

* Bu çalışma 7. Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

Bilimin hızla ilerlemesiyle birlikte teknoloji alanında her geçen gün farklı gelişmeler yaşanmaktadır. “Dünyada ekonomik ve sosyal anlamda ülkelerin tümü uzun vadeli toplumsal, ekonomik ve siyasi hedefleri ile uyumlu bir bilim ve teknoloji vizyonu geliştirmişler ve bunu geliştirirken de teknolojiyi etkin bir araç olarak kullanmayı amaçlamışlardır” (Karataş ve Sözcü, 2014, s.1056). Teknolojik gelişmeler eğitim alanında da yeniliklerin yaşanmasına neden olmuştur. Dijital destekli eğitimin kullanılmaya başlanması öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini desteklemelerine, problem çözme becerilerini geliştirmelerine, hobilerini değiştirmelerine ve kişisel gelişimlerini olumlu yönde ilerletmelerine katkı sağlamıştır.

Aksaçlıoğlu ve Yılmaz (2007) teknoloji ile yaşanan yenilikler hakkında şunları söylemişlerdir:

“Gelişen teknoloji ile birlikte boş zamanları değerlendirme için sunulan etkinlikler nicelik olarak artarken, nitelik olarak da değişmiştir. En ucuz eğlence, bilgilenme ve boş zamanları değerlendirme aracı olarak görülen kitap, gazete, dergi gibi geleneksel kitle iletişim araçlarının yerini televizyon, radyo, bilgisayar, VCD, DVD gibi araçlar almaya başlamıştır” (Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007, s.5).

Yaşanan bu değişimlerin neticesinde günlük yaşamda tercih edilmeye başlanan telefon, bilgisayar ve tablet günümüzde oldukça küçük olarak tasarlanmış teknolojik cihazlardır. Bu araç ve gereçleri her an yanımızda taşıyabilme kolaylığına sahip olma; dijital dünyaya karşı daha çok talebi ve bağımlılığı arttırmaktadır. Telefon, bilgisayar, tablet gibi elektronik aletlerin internetle bağlantısı sonucunda bilgiye ulaşma süresi hızlanmakta ve zamandan tasarruf sağlanmaktadır. Bütün bu yenilikler doğrultusunda eğitim sistemine teknolojik araç gereçler dâhil edilerek verimliliğin ve kalitenin artırılması hedeflenmektedir.

Ders işleme sürecinde faydalanan dijital araçlar, öğrencilerin derse karşı ilgisini arttırmakta ve öğretmenler tarafından öğretilmesi hedeflenen bilgilerin kısa sürede iletilmesini kolaylaştırmaktadır. Öğrenciler, buldukları ortamda literatür taraması yaparken ya da ödev hazırlarken internet aracılığıyla kısa sürede binlerce kaynağa ulaşma imkânı bulmaktadır. Öğrenci merkezli eğitim anlayışını gerçekleştiren eğitimciler, çeşitli dijital materyaller tasarlayarak ve çeşitli teknolojik donanımları kullanarak ders sürecini ilerletmektedir.

Dijital destekli alınan eğitimde kullanılan malzeme ve materyaller; öğrencilerin kendine güvenini arttırmakta ve kendi alanlarını kendilerinin oluşturmasını sağlamaktadır. Öğretimin vazgeçilmez yapı taşlarından biri olan kitap, günümüzdeki teknolojik yenileşme hareketlerinin varlığı karşısında yeni bir nitelik kazanarak e-kitap formuyla varlığını sürdürmeye başlamıştır. Dersin işleniş sürecinde e-kitap okumaya teşvik edici yönlendirmelerin yapılması, ders sürecinde kullanılması gerekli olan kitapların sınıf içerisine götürülme zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır. Aynı zamanda dersin işleyişi sırasında not alınması gerekli olan yerlerde kalem ve kâğıda ihtiyaç duymadan telefona, bilgisayara ya da tablete yazı yazmak öğrencilerin ve öğretmenlerin iş yükünü hafifletmektedir.

Dijitalleşmenin faydalarının yanında zararları da mevcuttur. İnternet aracılığıyla ulaşılmak istenilen bilgi her zaman doğru olmayabilir. Ancak bu alan bilinçli olarak kullanıldığı zaman doğru bilgiye ulaşılabilir. Aynı zamanda çok fazla dijital araç kullanımı öğrenciler üzerinde dikkat dağınıklığı, sabırsızlık, dijital olarak sosyalleşme ve ders işlenişinin sürekli olarak oyunla öğrenme şeklinde

ilerlemesine istek duyulması gibi olumsuz etkiler oluşturmaktadır.

1.1 Amaç

Bu çalışmada, eğitimin dijital destekli araçlarla sürdürülmeye başlanmasının neticesinde, okuma ve yazma becerilerinin de dijital araçlarla desteklenerek geliştirilmesinin; öğrencilerin ve Türkçe öğretmenlerinin üzerinde oluşturduğu olumlu ve olumsuz özelliklerin neler olduğunun tespit edilmesi, açıklanması ve eğitim sırasında nasıl kullanılacağıının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

1.2. Problem

Bu çalışmanın temel problemi, bilimin hızla ilerlemesiyle birlikte okuma ve yazma becerisinde meydana gelen dijitalleşmenin eğitim süreci üzerindeki etkisidir.

1.2.1. Alt Problemler

1. Dijital dünyada okuma becerisi nedir?
2. Dijital dünyada yazma becerisi nedir?
3. Dijital okuryazarlığın okuma ve yazma becerisi üzerindeki olumlu ve olumsuz özellikleri nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1 Evren-Örneklem

Araştırmanın evreni, dijital destekli araçlarla eğitim alan öğrencilerdir. Araştırmanın örneklemini ise dijital destekli eğitim alan öğrencilerin okuma ve yazma becerileri üzerinde meydana gelen olumlu ve olumsuz yöndeki değişimleridir.

2.2 Veri Toplama Yöntemi

Çalışmada, eğitim sistemine dijital araçların dahil edilmesinin ardından Türkçe öğretiminde dijital okuma ve dijital yazma sürecine geçilmiştir. Yaşanan bu değişimin öğrenciler, öğretmenler ve dersin işlenişine sağladığı olumlu ve olumsuz özelliklerin neler olduğunun belirlenmesinde doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Karasar (2005) doküman analizini belli bir amaç doğrultusunda kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme sürecinde ortaya çıkan bir işlem olarak açıklamaktadır” (Karasar 2009’dan akt. Sak, Şahin Sak, Şendil ve Nas, 2021, s.230). Bowen (2009) ise doküman analizinin basılı ve elektronik materyallerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sürecinde gerçekleşen bir dizi işlemden oluştuğunu söylemektedir. Doküman analizi ile gerçekleştirilen bu çalışmada çeşitli veri kaynaklarını değerlendirilip alan taraması yapılmıştır” (Bowen 2009’dan akt. Sak, Şahin Sak, Şendil ve Nas, 2021, s.230).

2.3. Verilerin Analizi

Çalışma, nitel araştırma yöntemi kullanılarak dijital okuma ve dijital yazma konulu dokümanlar incelenmesi sonucunda konuyla ilgili veriler tespit edilerek toplanmış ve veri analizi yapılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular açıklanmıştır.

3.1. Birinci Alt Problemlerle İlgili Bulgular ve Yorum

Dijital Dünyada Okuma Becerisi

Okuma matbaanın keşfinden sonra yaşamın her döneminde var olmuştur. Okuma becerisi birçok alanı kapsayan dinamik bir yapıya sahiptir ve daimi olarak geliştirilmesi gereken bir süreci kapsamaktadır. İnsanoğlu yaratılışı itibarıyla merak duygusuna fazlasıyla sahiptir. Bilgi sahibi olmak ve kültür seviyesi yüksek bir birey olmak için okumaya karşı her zaman ilgi duymaktadır. Keşfetmeye ve yeni bilgiler öğrenmeye fazlasıyla değer vermektedirler.

İnsanlar belirli amaçlar doğrultusunda sosyal hayatlarında, iş hayatlarında ve okul hayatlarında kendilerini ifade etmede okuma becerisini iletişim aracı olarak kullanmaktadır. Ancak sosyal hayatlarında yaşamış oldukları sosyal problemler ve yoğun iş temposuna maruz kalmaları gibi olumsuzluklar kitap satın almaya üşenen, kitap satın almak istemeyen, çantalarında kitabın ağırlığına dahi tahammül edemeyen bir topluluğun oluşmasına neden olmuştur. Ancak insanları okuma becerisinden uzaklaştıramamıştır. Dijital araçların yaşamın her alanına dahil edilmesiyle birlikte okur sayısında artışlar yaşanmaya başlamıştır. “Veri, enformasyon ve bilgi sağlama araçları olarak yaşamın her alanına giren ekranlı dijital teknolojiler, bu döneme özgü bir olgu olarak ortaya çıkan dijital okumanın oluşmasına yol açmıştır” (Odabaş, Odabaş ve Sevmez, 2018, s. 140). Bilgiye ulaşmak için zaman ve mekân sınırlaması olmadan araştırma kaynaklarına hızlı ulaşım sunması dijital okumayı cazip kılmıştır.

Değişim ve gelişim gösteren okuma becerisi basılı kitaplar aracılığı ile gerçekleştirilen bir beceri türü olmaktan çıkmış dijital araçlar aracılığıyla dijital okuma dönemi başlamıştır. Güneş (2010) dijital okuma ve geleneksel okumayı mukayese ederek iki okuma türü arasındaki en büyük farkın kullanılan araç olduğunu belirtmiştir.

Okuma becerisi dijital araçların vasıtasıyla gerçekleştirilmesi süreci birçok farklı isimle hayatımızda yer almaya başlamıştır. “Literatürde bilgisayar tabanlı okuma eylemi, *ekran okuma*, *ekrandan okuma*, *e-okuma*, *elektronik okuma*, *dijital okuma* ve *hiper-okuma* gibi farklı adlarla kavramsallaştırılmaktadır” (Elkatmış, 2015, s.1).

Güneş (2010) dijital okumayı şu sözlerle açıklamaktadır:

“Okuma sürecindeki görme, algılama, kelime tanıma, anlama, zihinde yapılandırma gibi işlemler ekrana bağlı yürütülmektedir. Okuma ortamı ekrana göre düzenlenmektedir. Kısaca ekran okuma: Göz hareketleri, anlama ve zihinde yapılandırma yönüyle daha farklı becerileri gerektirmektedir. Bu durum “ekran okuma” adı verilen yeni bir okuma türü ile “ekran okuyucu” denilen yeni okuyucu tipini ortaya çıkarmaktadır” (Güneş, 2010, s.3).

Bireyler günlük hayattaki rutin işlerini gerçekleştirirken maruz kalarak ya da gönüllü olarak dijital okumanın getirmiş olduğu yeniliklere ayak uydurmak zorunda kalmışlardır. Dizüstü bilgisayarlar, tabletler ve e-kitap gibi farklı birçok türü bulunan bilişim araçlarını kullanmayı belli bir oranda olsa da öğrenmişlerdir. Gerçekleştirmeleri gereken işlerini ve edinmeleri gereken yeni bilgileri ekran aracılığıyla sağlamışlardır. Böylelikle ekran vasıtasıyla elde edilen yeni bilgiler e-kitapların içerisinde yer alarak okuyuculara sunulmuştur. “E-kitap, basılı kitapla karşılaştırıldığında hem yazara hem yayıncıya hem de kullanıcıya, basılı kitabın sunamadığı derecede avantajlar sunan bir yayın türüdür” (Soydan, 2012,

s.391). E-kitapların fayda sağladığı bir başka alan ise eğitim öğretim sürecidir. Derslerin işlenişi sırasında e-kitapların kullanılmaya başlanması, öğrencilerin yerine getirmesi gereken görev ve sorumlulukları da oldukça hafifleterek fayda sağlamaktadır. E-kitap kullanımından önce derslerin işlenişi sırasında gerekli görülen tüm kitapların sınıfa taşınması öğrenciler açısından oldukça zorlayıcı bir süreci oluşturmuştur. Kitapların her gün düzenli olarak okula götürülmesi ve taşınması öğrencilerin eklem ve kas sistemlerinin bozulmasına aynı zamanda duruş bozukluklarının oluşmasına da neden olmuştur. Bu nedenle günümüzde ders ortamında kullanımı tercih edilen tabletler ve bilgisayarlar aracılığı ile e-kitaplardan bilgilerin elde edilmesi, öğrencilerin beden sağlığı açısından da büyük avantajlar sağlamaktadır. Ancak ders içerisinde sürekli kullanılan dijital araçlar öğrencilerin göz sağlığı için olumsuzluklara da yol açabilmektedir. Bu nedenle öğretmenler ve aileler iş birliği halinde bulunarak gerekli önlemleri almaları gerekmektedir.

Bilginin sürekli değişim ve gelişim göstermesi bakımından basılı kitaplar değerlendirildiğinde kitapların içerisinde yer alan bilgiler yeni basıma kadar değiştirilememektedir. E-kitaplara gelen güncellemeler ise güncel bilgi ulaşımı açısından dersin işlenişi sırasında büyük katkı sağlamaktadır.

Eğitimde bilgiye hızlı ve kolay ulaşmak için Web 2.0 araçları tasarlanmaktadır. Horzum (2010) Web 2.0 araçları hakkında şu açıklamayı yapmaktadır:

“Web 2.0 araçları, eğitimde yapılandırmacı öğrenme etkinliklerini gerçekleştirmek için olanak sunmaktadır. Bu araçlar vasıtası ile bireysel farklılıkların ön planda olduğu, anlamın birlikte katılarak ve iş birliği içerisinde anlamlandırılması söz konusudur. Bu da yapılandırmacı öğrenmelere destek açısından bu araçların kullanımını ön plana çıkarmaktadır (Horzum, 2010, s.613).

Yapılandırmacı yaklaşımda Web 2.0 araçlarının kullanımı daha önceden edinilen bilgilerin tekrar edilmesine son vererek etkileşimli öğrenme ile yeni bilgilerin öğrencilere aktarılmasını sağlamaktadır. Her beceri alanını desteklemek için faydalanılan Web 2.0 araçları okuma becerisini geliştirmeye yönelik olarak ders sürecine dahil edilmektedir.

Baş (2012) Türkçe öğretiminde kullanılan Web 2.0 araçları ile ilgili şunları söylemektedir:

Türk öğrencilere ve yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan Web 2.0 araçları ile ders sürecinde düzenlenen okuma etkinliklerinde iş birliğine dayanan bir süreç ilerlemektedir. İş birliğine dayalı öğrenme: Değişik yetenek, cinsiyet ırk ve sosyal beceri düzeylerinden gelen öğrencilerin ortak bir amaç doğrultusunda küçük gruplar hâlinde çalışarak ve birbirlerinin öğrenmesine yardım ederek öğrenmeyi gerçekleştirme sürecidir” (Baş, 2012: 23 akt. Şahin 2020).

Ders içerisinde kullanılan Web 2.0 uygulamaları öğrenci ve öğretmenlerin sürekli etkileşim halinde bulunmalarına imkân sunmaktadır. Etkileşime girerek dijital okuma becerisini geliştiren Türk ve yabancı öğrenciler, süreç içerisinde kendilerine güven duyan bireyler olarak dil gelişimlerini ilerletmekte ve motive olmaktadır. Aynı zamanda öğrenme sürecine dahil edilen dijital araç ve uygulamalar öğrencilere sunduğu imkânlar ile olası maddî ve manevî yükü azaltmakta gereksiz kâğıt israfının önüne geçmektedir. Bu süreci destekleyen en güzel örnek Türkçe öğretmenlerinin ders içerisinde dijital hikâyelerden faydalanarak etkinlikler tasarlamalarıdır.

İnceelli (2005) bu konuda şöyle söylemektedir:

“Ders içi etkinliklerde sıkça faydalanılan geleneksel hikâye okuma anlayışı son bularak yerini dijital hikâyeye bırakmıştır. Hikâye anlatımını desteklemek için internet ile birlikte Word, Wide,

Eb (www) ve yeni teknolojilerin ortaya çıkışıyla anlatım ses, müzik, görüntü ve interaktiflikle daha dinamik ve güçlü bir iletişim sistemine dönüştürüldü” (İnceelli, 2005, s.132).

Üç boyutlu özellikler bünyesinde barındıran dijital hikâyeler, öğrencilerin arasında kültür aktarımının oluşmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte dijital hikâyeler geçmişe ait kültürel değerleri bünyesinde barındırmaya devam ederek geçmiş ve gelecek arasında teknolojik bir köprü kurulmasını sağlamaktadır. Dersin işleniş sürecinde öğrencilerin kendi kültürüne ait hikâyeleri dijital araçlarla deneyimleme fırsatı bulmaları okuma becerilerini geliştirmeye karşı istekli olmalarına neden olmaktadır.

Dijital okuma becerisinin yer aldığı uygulamalar; Goodreads, Kindle, Wattpad, İbooks, Moon Reader, Aldiko, Kobo, FBreader, Bluefine, Audible, RakutenKobo, Amazon kindle, Scribal, Nook, Adobe Digital Editions, Marvin, Google Books, Cool Reader, EPUBRİC Eader, Sumatra PDF, Be Maddy, Wattpad, D&R, Masalım, Sanal kitap, Dijital yayıncılık gibi uygulamalardır.

Bu uygulamalardan bazıları şunlardır:

- Moon + Reader: Android telefonlar için uygun bir uygulamadır. Reklamlardan arındırılmış bir sisteme sahiptir. İçerik özellikleri arasında sayfa yapısı düzenlemesi vardır. Şifre ile uygulamanın güvenliği sağlanabilir. Okuma gerçekleşirken üzerine not alınabilir ve isteğe göre sözlük oluşturulabilir. En önemli özelliklerinden biri gece ve gündüz olarak iki ayrı okuma özelliğine sahip olunuşudur. Gece okuma özelliğiyle göz sağlığı koruma altına alınır. “ePub, PDF, mobi, chm, cbr, cbz, umd, fb2, txt, html, rar, zip” ve “OPDS” uzantılı dosyaları destekler.
- Bluefire: Metin düzenlemeye yönelik özellikleri bünyesinde barındırır. Metin boyutu düzenleme, gece ve gündüz okuma özelliği, tema gibi kişiselleştirilebilir özellikler taşır. Okuma sırasında kelimelerin ve cümlelerin altını çizilebilir, yapılan ayarlamaları ön izleme olarak görülebilir ve sosyal medyada paylaşım yapılabilir. “ePub” ve “PDF” uzantılıdır.
- Scribd: “New York Times En Çok Satanlar” listesinde olan kitapları hemen bünyesine ekler. Birçok ülkeye ait yayınevi ile anlaşması vardır. Bu yayınevlerine ait kitaplar uygulamada yer alır. Sesli kitap ve çizgi roman hizmeti mevcuttur. Android, IOS ve Windows işletim sistemine sahip bilgisayar, telefon ya da tablete uygulama olarak indirilebilir.
- BeMaddy: Üç ve on iki yaşları arasındaki çocuklar için tasarlanmış hikâye okuma uygulamasıdır. Dünya sorunlarına yönelik konular çeşitli kitaplarla, çocukların seviyesinde ele alınır. Kitapların içerisinde yer alan görsel çizimler el ürünüdür.

3.2. İkinci Alt Problemlerle İlgili Bulgular ve Yorum

Dijital Dünyada Yazma Becerisi

Geçmiş dönemlerde başlayan bilgi arayışı ortaya yazılı kaynakların çıkmasına neden olmuştur. İnsanlar geçmişten günümüze kadar bilgiyi çeşitli yazılı kaynaklara aktararak bilgi kaynaklarını bir sonraki nesle miras olarak bırakmışlardır. Böylelikle insanoğlu bilgi aktarımı ile geçmiş ve gelecek kuşaklar arasında bir köprü oluşturmayı başararak yaşantımızı etkileyen öğrenme sürecine destek vermişlerdir.

Yazma becerisi, rastlantısal olarak meydana gelen ya da doğuştan kazanılan bir beceri türü değildir. Dinleme, konuşma ve okuma becerilerinin gelişmesinin ardından gerekli eğitim desteğinin alınması sonucunda ortaya çıkmıştır. Yazı yazmayla ilgili eğitimlerin alınması neticesinde de sürekli olarak

gelişmeye devam ettirmektedir. Yazma becerisi eğitimin vazgeçilmez bir unsurudur ve okula gidilen süreçte kazanılmaya başlanmaktadır. Tağa ve Ünlü (2013) yazma eğitiminin doğrudan ve dolaylı etkisi olabilecek birçok unsurun varlığından söz edilebilir olduğunu belirterek yazma eğitiminin temel unsurlarını: uygulayıcı durumunda olan öğrenci, süreçte öğrencilere rehberlik eden öğretmen ve süreci yapılandıran program olarak tasniflemiştir. Eğitim hayatında kazanılan yazma becerisinin öğrenciler tarafından geliştirilmesinde, Türkçe öğretmenlerinin görev ve sorumluluğu çok fazladır. Nitelikli eğitimcilerle iş birliği yapılması neticesinde bu süreç amaç ve kazanımlarına ulaşabilmektedir.

Öğrencilerin yazma becerisini geliştirmeye yönelik hazırlanan etkinlikler, Türk okullarında ilkököl birinci sınıfta başlamaktadır. Öğretmenler, okulun olanaklarını değerlendirerek yazma becerisini geliştirecek çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. Yabancılar Türkçe öğretiminde de Türk okullarında olduğu gibi yazma becerisinin öğrencilere kazandırılması, dil gelişiminin ilk seviye olan A1 seviyesinde başlamaktadır. Yazma becerisini geliştirmek için okulun sağladığı teknolojik kaynaklar ve öğretmenlerin hazırlamış olduğu dijital materyaller ile süreç desteklenmektedir. Yabancı öğrenciler ile Türk öğrenciler mukayese edildiğinde, yabancı öğrencilerin yazma becerisini içeren etkinliklere gönüllü olarak katılım oranları daha düşüktür. Katılım seviyesindeki düşüklüklerin nedenleri: öğretmenin vermiş olduğu kompozisyon konusunun öğrencilerin dil seviyesinin üstünde bir konuyu içermesi, öğrencilerin verilen kompozisyon konusunun dışına çıkma korkusu ya da yazım ve imlada yanlışlık yapma endişesi duymaları gösterilebilmektedir.

Bu nedenle Türk öğrencilerin ve yabancı öğrencilerin yazı yazma etkinliklerinde başarılı bir süreçte ilerlemeleri için, teknolojiden yararlanarak dijital yazı yazma becerilerini destekleyen araçları ve uygulamaları kullanmaları gerekmektedir. Ders sürecinde yazı yazma etkinliklerinde bilgisayar, tablet, cep telefonu gibi teknolojik araçlarda bulunan tuş takımı ve dokunmatik ekran kullanımına yer verilmesi dijital yazmanın sağladığı yeniliklerdendir. “Dijital yazma becerisinin eğitim alanında kullanılması en çok Web 2.0 teknolojisine sahip araçlarla gerçekleştirilerek çevrim içi olarak bilgi paylaşımında bulunmaktadır. Web 2.0 araçları ile düzenlenen eğitim ortamlarının bir boyutunu oluşturan iletişimsel boyut, yazma becerisi ile yakından ilişkilidir” (Baş ve Turhan, 2017, s.1234).

“Web 2.0 hizmetlerinin temel amacı, kullanıcıların içerik paylaşmalarını ve aynı zamanda İnternet’in sosyal etkileşim ve iş birliği potansiyellerinden yararlanmasını sağlamaktır” (Horzum, 2010, s. 605).

Eğitim ortamında kullanılan Google Drive, Whatsapp, Youtube, Telegram, Twitter, Gmail, Hotmail, Outlook, Vikipedi gibi araçlar: Öğrencilerin diğer öğrencilerle ve öğretmenleriyle sürekli olarak paylaşım ve etkileşim içerisinde olmalarını sağlamaktadır. Bu uygulamalarla birlikte öğrenciler platformda yer alan diğer kişileri takip edip onlarla etkileşime girme fırsatı bularak yazı yazma becerisini ilerletmektedir. Aynı zamanda karşılıklı etkileşime girmeyi gerektirmeyen yazı yazma becerisi uygulamaları da vardır. Bu uygulamalar kişilerin yazı yazma becerilerini olgunlaştırmaya yöneliktir. Bazı kişiler hobi amaçlı yazı yazma denemeleri yaparken, bazı kişiler de alanında uzman olarak bu uygulamaları kullanmaktadır. Bu uygulamalar; Microsoft Word, İA Writer, 1 Writer, Jotter Pad, By Word, Monospace, Prompts, Writer Plus, Writing Kit, Editorial’dır.

Yazma eğitiminde kullanılmaya yönelik bazı uygulamalar şunlardır:

- Günlük tutma araçları: Penzu, Linoit, Padlet
- Hikâye yazma araçları: Book Press, Story Creator, Halftone 2, Comic Book Creator
- Kelime bulutları: Wordart, Worditout, Wordle, TagCrowd

- Slayt yapma araçları: Fotobable, Nearpod, Slidetalk, Slideboom, Photobucket, Sliderocet, Slidesnack, Slidelog, Slide Show Creator, Emaze, Zentation, Powtoon, Sutori, Moovly, Blendspace, Presentation, Empressr, Vbook, Cofeshow, İn3Dgalery, Movenote.
- Online sınav araçları: Quizlet, Oyunlaştırılmış Quiz Cretor, Zondle, Sınavagir.com, Kahoot, Examtime, Quiz Slides, Quizlet, Kubbu, Easytestmaker, Proprofs Quiz Maker, Socrative, Triventy, Vizia, Goformative, Valitedlearning, Plickers, Quizizz, exam Reader, Quickkey, Easytestmaker
- Video konferans araçları: Appear

Bu uygulamalardan bazılarını açıklamak gerekirse;

- Wattpad: Uygulamayı daha çok kullanan kitle çocuklar ve gençlerdir. Bu uygulama sayesinde amatör yazar olmak mümkündür. Kişilerin şahsi hikâyeleri ve makaleleri bu uygulama sayesinde birçok insana ulaşabilir. Android, İOS ve Windows gibi işletim sistemine sahip bilgisayarlar, telefon ve tabletlere indirilebilir.
- StoryJumper: Web sitesi üzerinden dijital hikâye oluşturma uygulamasıdır. Aynı zamanda yazılanlarla ilgili çeşitli karakterler ve resimler sunmaktadır.
- İA Writer: Çeşitli yazı tipleri, gece modu, PDF, HTML, docx desteğine sahip bir uygulamadır. Yazı hakkında bilgiler bu uygulamayla kontrol edebilir. Toplam kelime ve cümle sayısını sayar. Okunan yazının süresini de gösterir.
- Jotter Pad: Sözlük olarak kullanılabilen bir uygulamadır. Bilinmeyen kelimelerin anlamlarını ve eş anlamlı sözcükleri bulmaya yardımcı olur. Kullanılan sözcük miktarını gösterir ve kelime arama özelliğini de taşır. Markdown, PDF, docx, rrt formatlarının desteğine sahiptir.
- Prompts: Uygulama yazı yazma sırasında çeşitli öneriler verir. Yazı yazarken zorlanılan kısımlarda yazının nasıl devam edeceğiyle ilgili bildirimlere sahiptir. Aynı zamanda yazı yazmaya başlarken zorluk yaşayan kimseler için yazı konusu hakkında giriş yazını içeren çeşitli örnekler sunar. Kişiler uygulanmış hali bulunan hazır giriş cümleleriyle kolaylıkla yazı yazabilirler.
- Poll Everywhere: Bu uygulama yabancılara Türkçe öğretiminde öğrencilerin yazı yazma becerisini destekleyen bir uygulamadır.

Baş ve Turhan (2017, s.1235) Poll Everywhere uygulamasını şu şekilde açıklamaktadır:

“Çoklu seçenek, kelime bulutu, sorular-cevaplar, sıralama, tıklanabilir resim, anket ve açık uçlu sorular olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır. Uygulamanın çalışma esası, öğrencinin cep telefonu ya da bilgisayar aracılığıyla belirlenen sorulara cevap vermesine dayanmaktadır. Bu cevaplama sistemi: Whatsapp ve Facebook Messenger mesaj sistemine ve cep telefonlarının kısa mesaj sistemine benzemektedir. Öğrenciler, uygulayıcıya göre özelleştirilmiş (pollev.com/kullanıcı) uzantıyla İnternet üzerinden girerek aktif olan soru havuzlarını görüp mesaj gönderebilmektedir. Gönderilen her mesaj, anlık olarak anonim bir şekilde cevap havuzunda görülebilmektedir. Uygulayıcı aktif soruları değiştirdiğinde, öğrencilerin herhangi bir işlem yapmasına gerek kalmaksızın ekranlarındaki sorular da değişmektedir. Uygulama, ders içinde gerçekleşiyorsa uygulayıcının soru ve cevap havuzunu yansıtıcı yardımıyla öğrencilere göstermesi uygulamanın daha kolay ve etkili kullanılmasını sağlamaktadır”.

3.3. Üçüncü Alt Problemlerle İlgili Bulgular ve Yorum

Dijital Okuryazarlığın Okuma ve Yazma Becerisi Üzerindeki Olumlu ve Olumsuz Özellikleri

Dijital okuryazarlık, teknolojik ürünleri tanıma ve amacına uygun bir şekilde kullanma sürecidir. Dünyanın her yerinde hızlı bir şekilde güvenilir bilgiye ulaşmak ve aktarmak için ekran okumadan faydalanılmaktadır. Günümüzde bireyler kişisel gelişimlerini teknolojik ürünlerle desteklemek, yaşanan sorunlara hızlı çözümler bulmak, güvenilir bilgiye sahip olmak ve paylaşmak için teknolojinin sağlamış olduğu yeniliklerden faydalanmaktadır.

Dijital okuryazarlık, dijital bir cihazı veya yazılımı kullanma sürecinden ibaret değildir. Geniş bir yelpazeye sahip öğrenme sürecinin neticesinde ortaya çıkmıştır. İnternette bilgi sahibi olmak için sürdürülen işlemler, bireylerin konuyla ilgili kişisel gelişim farklarına ve daha önceden vukuf olduğu donanımsal özelliklerin derecesine göre doğru bilgi kaynağına ait seçim yapılmasını etkilemektedir.

Kullanıcı odaklı bir yaklaşıma sahip olan dijital okuryazarlıkla ilgili Odabaş (2017) bireylerin okuduklarından doğru anlamları çıkartabilmeleri için zihinsel olarak okuma sürecine hazır bulunmaları ve dijital araçları yazılım ve donanım özellikleri bakımından kullanabilecek düzeyde bilgi birikimine sahip olmaları gerektiğini belirtmiştir.

Bireylerin dijital aletleri kullanmadaki donanım seviyeleri, doğru bilgiye ulaşmak için her ne kadar önem arz etmiş olsa da zengin bilgi kaynaklarına ulaşmak için yeterli değildir. Örneğin; bilgisayarı açmak, fare ve klavyeyi özelliklerine uygun olarak kullanmak, arama motorunu istenilen bilgilere ulaşmak için kullanmak ekran okumanın temel becerilerinden birine örnek olsa da bilgiyi elde etmek için yetersiz kalmaktadır. Yalnızca temel becerileri kullanmakla yetinen bireyler, başarısız bir dijitalleşme sürecini ilerletmeye çalışmaktadır. Günümüzde gerçek ve zengin bilgi kaynaklarına ulaşmak için elde edilenlerin, basılı kaynaklarda olduğu gibi düşünülmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Dijital okuryazarlığı gerçek anlamda başarabilen bireyler düşünme ve problem çözme yetenekleri gelişmiş olması nedeniyle çevrelerinde karşılaştıkları sorunları kısa sürede çözebilmektedirler.

Dijital metinlerin kullanıma sunulan formatları ile gerçek anlamda okur yazar olmayan kişilerde karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu formatlar “Genel olarak bakıldığında dijital ortamlarda metinlerin pdf, epub, xhtml, html, htm, azw, djv, lit, pdb, mobi, zip, lrf, rtf, prc ve txt formatları altında kullanıma sunulduğu görülmektedir” (Pastore 2009’dan akt. Odabaş, 2017, s.283). Bu formatlarla sunulan metinleri okurken “...kâğıt okumada olduğu gibi metnin bütünü görülmemektedir. Sayfanın yarısına kadar yazılar ekrandan peş peşe sunulmaktadır. Okuyucu metinleri parça parça okumakta ve birleştirerek anlamaya çalışmaktadır. Bu durum göz hareketlerini, anlamayı ve okuma hızını etkilemektedir” (Güneş, 2010, s.2). Bilgi ve donanım özellikleri bakımından eksiklikleri olan bireyler bu süreci sağlıklı bir okur yazar olarak tamamlayamamaktadırlar. Okuma metni basılı olarak okuyucuya sunulduğunda metni okuyan okuyucular metnin bütününe görme şansı bulmaktadır. Böylelikle bütünden parçaya yani ilgili kısımlara giderek okuduğundan kolayca anlam çıkartabilmektedirler. Dijital metinler ise parçadan bütüne doğru giderek okuyucunun daha önceki bilgi birikimini ve donanımsal özelliklerini aynı anda kullanma yeteneğine göre sürecin ilerlemesine neden olmaktadır.

Güneş (2016) dijital okuma sürecini şu sözlerle açıklamaktadır:

“Tuşlarla yazmada harflerin üretildiği motor alan ile görsel alan birbirinden ayrılmaktadır. Motor alan klavye üzerinde görsel alan ise ekran üzerinde süreci ilerletmektedir. Eller klavye üzerinde tuşlara basarken gözler de ekran üzerindeki yazıları okumakta ve kontrol etmektedir.

Yazı yazarken bu iki alanı kontrol etmek oldukça zordur. Özellikle tuşlarla yazmaya yeni başlayanlar bu iki alanı kontrol etmek için bir taraftan klavyeye bir taraftan da ekrana bakmaktadırlar. Bu durum dikkatin ikiye bölünmesini getirmektedir. Hatta dizgi yaparken dikkat üçe bölünmektedir. Bir taraftan yazılacak yazı izlenmekte bir taraftan da tuşların yeri ile ekrandaki yazılar kontrol edilmektedir. Tuşlarla yazmada bireyin yazma hareketleri ile harflere ilişkin yön algıları değişmektedir. Sürekli klavye kullanan yetişkinlerde bu durum açıkça görülmektedir. Ayrıca gözün hem ekrandaki yazıları izlemesi hem de klavyede tuşların yerini bulmaya çalışması, dikkatin ikiye bölünmesine neden olmaktadır. Parmakların sürekli klavye üzerinde gezmesi, tuşların ses çıkarması gibi durumlar bedensel ve zihinsel yorgunluğu artırıcı olmaktadır” (Güneş, 2016, s.20).

Dijital okuryazarlığın bilgiye ulaşım hızı basılı kaynaklara göre çok hızlı olmasına rağmen her okuyuzarın dijital okuma ve yazma süreci için gerekli olan bilgi ve donanımsal özellikleri birbirinden farklıdır. Okuma ve yazı yazma becerisinin gerçekleştirildiği çevrede konsantrasyonu engelleyici unsurların bulunması, kişinin içinde bulunduğu psikolojik durum, stres, okuma ve yazı yazma sırasında kullanılan dijital araca uyum sağlayamama ya da tam anlamıyla süreci ilerletememe dijital okuryazarlığın gerçekleşmesi için birer engel oluşturmaktadır. Aynı zamanda metnin yer aldığı platformdaki çeşitli reklamların ve metnin yer aldığı sayfanın tasarımı konsantrasyon olma düzeyini de olumsuz yönde etkilemektedir. “Okuma metninin kenarlarında ve/veya içinde sabit ya da hareketli reklamlar okuyucunun dikkatini metne vermesini engellemekte; hatta bazen uyarılara yenik düşen okuyucunun bulunduğu ortamı terk edip sanal dünyada kendini kaybetmesine neden olmaktadır” (Odabaş, 2017, s.285). Bu olumsuzluklara rağmen tuşlarla yazmanın bireylere çeşitli yararları da vardır. “Klavyede tuşlarla yazı yazarken iki el birlikte kullanılmaktadır. Bu durum beynimizin her iki yarım küresini harekete geçirmekte, üst düzey dikkat, yaratıcılık, üreticilik gibi çeşitli becerileri geliştirici olmaktadır. Bunun yanında hızlı yazma, nitelikli ve okunaklı metinler üretme gibi yararları da bilinmektedir” (Güneş, 2016, s.20).

Görüldüğü üzere her konuda olduğu gibi dijital okuryazarlığın olumlu yanları kadar bireysel bilgi düzeyindeki farklılıklar nedeniyle olumsuz tarafları da bulunmaktadır. Bu nedenle eğitim öğretim sürecinde dijitalleşmenin getirdiği yeniliklere açık kendini sürekli bu alanda geliştiren öğretmenlere ihtiyaç duyulmaktadır. Teknolojinin eğitim-öğretime dahil edilmesiyle birlikte eğitim sürecini olumlu yönde geliştirmeye başlamıştır. “Günümüzde yetiştirilen bireylerin bilgiye ulaşma, bilgiyi düzenleme, bilgiyi değerlendirme, bilgiyi sunma ve iletişim kurma becerileri ile donanmış hale getirilmesi oldukça önemlidir. Bu sadece öğrencilerde değil onları yetiştirecek olan öğretmenlerde de olması gereken becerilerdir” (Kahyaoğlu, 2011, s.80). Öğretmenler bu süreçte öğrencilerinin gelişimini desteklemek için iyi bir lider olup öğrencileriyle sürekli olarak etkileşim halinde bulunarak onların kişisel gelişimlerine katkı sağlamış olacaklardır.

Acar (2015) bu konuda şunları söylemiştir:

“Bireyler dijital okuryazarlıkla birlikte dijital araçları iyi derecede kullanmaya başlayarak analitik düşünme becerilerini de geliştirmektedir. Analitik düşünme becerisi gelişen kişilerin günlük hayatta karşılaştığı problemler karşısında doğru bir yaklaşımla çözüm sağladıkları görülmektedir. Dijital okuyuzar olan bireyler teknoloji yoluyla kişisel gelişimine katkı sunacak, hayatin herhangi bir bağlamında problemini çözecek, toplumsal katılım ve üretimini destekleyecek şekilde yeterliklere sahiptir” (Acar, 2015 akt. Duran ve Ertan Özen, 2018, s.34).

Öğretmenlerinde katkısıyla öğrenciler dijital okuryazarlık sürecinde yeni bilgiler keşfetmeye meraklı, yaşayarak öğrenmeye hevesli, dikkatli, okuduklarıyla ilgili daha fazla kaynağa ulaşmak isteyen, araştırmalarının sonucunda öğretmenlerinden geri dönüt almayı tercih eden bireyler olmaktadır.

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Okuma ve yazma keşfedildikten sonra insanların hayatlarında olmazsa olmaz konuma gelmiştir. İnsanoğlu her zaman yeni bilgi arayışı içindedir. Okuma ve yazmanın gelişimi matbaanın bulunmasından sonra hız kazanmıştır. Güneş (2019) Ulusların varlığını sürdürülebilmeleri için okuryazar seviyesini arttırarak geri kalmışlıktan ve yoksulluktan kurtulmanın mümkün olduğunu ifade etmiştir. Günümüzde ise okuma ve yazma teknolojik yenileşmelerle birlikte gelişmeye devam etmektedir. Günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte okuma alanında dijitalleşmeye gidilmiştir. Basılı materyallerin yerini dijitalleşen yeni uygulamalar almıştır. Eskiden kitap sadece matbu olarak okunurken, günümüzde e-kitap olarak da okunmaya başlanmıştır. Kalburan (2014) E-kitabın yaygınlaşmasındaki ana etkenin aygıt ve internete duyulan ihtiyaç olarak belirtmiştir. E-kitabın basılı kitaba tercih edilmesinin nedenini ise piyasadaki basılı kitapların yüksek fiyatlı olması ve ekonomik açıdan avantaj sağlamaması olarak açıklamıştır. Dijital araçların yaşamın her alanında varlığını sürdürmeye başlaması okur sayısında artışların yaşanmasına katkı sağlayarak kültür seviyesini yükseltmek için de olanak tanımıştır.

Dijital okuryazarlık başta eğitim alanında olmak üzere diğer alanlarda da varlığını sürdürmektedir. Eğitim sürecine dahil edilen teknolojik araçlarla eğitimin kalitesi ve verimlilik düzeyi arttırılması hedeflenmektedir. Dijital destekli eğitimle birlikte öğrencilerin yaratıcı düşünceleri desteklenmekte, problem çözme yeteneklerini geliştirme fırsatı sunulmakta, farklı hobilere uğraşmaları amaçlanmakta ve kişisel gelişimlerini olumlu yönde ilerletmelerine olanak sağlanmaktadır.

Dijital okuryazarlık süreci dinamik bir yapıya sahiptir bu nedenle sürekli olarak bireylerin kendisini geliştirmeleri gereken bir süreci kapsamaktadır. Bu süreç zamandan ve maddi açıdan tasarruf sağlamaktadır. Dijital okuryazarlık yeni bilgi edinme ve keşfetme isteğini sürekli olarak canlı tutarak insanların belirli amaçlar doğrultusunda kendilerini ifade etme sırasında kullandıkları bir iletişim aracıdır. Duran ve Özen (2018) Bir metnin okuma eylemi ile gerçekleştirilebilmesi için algılama ve anlamlandırma sürecine ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda bir kişinin dijital bir okuryazar olabilmesi için de: araştırma, sorgulama, problem çözme ve karar verme gibi eleştirel düşünme becerilerini yerine getirebilecek düzeyde olmaya mecbur olduğundan söz etmektedirler.

Dijital destekli alman eğitimde kullanılan malzeme ve materyaller; kendine güvenen ve kendi alanını kendisi oluşturan öğrencilerin oluşmasına neden olmaktadır. Ders işleme sürecinde faydalanılan dijital araçlar, öğrencilerin derse karşı ilgisini arttırmakta, ders sırasında motivasyonlarını yüksek seviyede tutmalarını sağlamakta, görev ve sorumluluklarını kolayca yerine getirmelerine katkı sağlamaktadır. Öğrenciler, dijitalleşmeyle beraber buldukları ortamda literatür taraması yaparken binlerce kaynağa kısa sürede ulaşma imkânı bularak stresten ve maddi problemlerden kurtulmuş olmaktadır.

Kocaman-Koroğlu, Bal ve Çimşir (2020) Eğitimin gerçekleşmesi için dijitalleşmeye, öğretmenlerin yenilikler karşısındaki tutumlarına ve kuramlara ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin eğitim alanındaki gelişmeleri ve yenilikleri takip ederek uyum sağlamlarının gerekliliğini vurgulamışlardır. Öğretmenler dijital araçları kullanarak öğretmeyi hedefledikleri bilgileri kısa sürede

iletebilmektedirler. Kullandıkları e-kitaplar aracılığıyla öğrencilere güncel ve yeni bilgileri sunma imkânı bulmaktadırlar. Dersin işleniş sırasında e-kitap okumaya teşvik edici yönlendirmelerin yapılması, ders sürecinde kullanılması gerekli olan kitapların sınıf ortamına götürülme zorunluluğunu ortadan kaldırmaktadır.

Dersin işleniş sırasında not alınması gerekli olan yerlerde kaleme ve kâğıda ihtiyaç duymadan teknolojik araçlarla yazı yazma olanağının sağlanması öğrencilerin iş yükünü hafifletmektedir. Güneş (2019) tuşlarla yazma öğretimiyle kalemle yazı yazmanın birbirinden önemli farklılıklara sahip olduğunu belirtmiştir. Kalem ve tuşlarla yazmanın okullardaki yazma öğretimini doğrudan etkilediğini vurgulamıştır.

Dijital okuma ve yazma sürecinde Web 2.0 araçlarının kullanılması iş birliği ve çevrim içi etkileşime dayanan bir sürecin ilerlemesine neden olmaktadır. Öğretmen ve öğrencilerin sürekli olarak etkileşim içinde bulunmalarına da katkı sağlamaktadır. Deperlioğlu ve Köse (2010) Web 2.0 teknolojilerinin kullanıcı ve web uygulamaları arasında sürekli etkileşim ve iş birliği halinde olunmasına katkı sağladığını belirterek, internet vasıtasıyla gerçekleştirilen Web 2.0 teknolojilerinin; ders sürecinde bireysel ve sınıf ortamındaki öğrenme süreçlerinde oldukça kullanışlı ve etkili olduğunu vurgulamışlardır. Dijital araçlar vasıtasıyla etkileşim halinde olunması, Türk öğrencilerin ve yabancı öğrencilerin kendilerine güven duyan bireyler olarak dil gelişimlerini ilerletmelerini de sağlamaktadır.

Turgut ve Kışla (2015) Öğrencilerin teknoloji aracılığıyla dijital hikâyeler anlatmalarına ve hikâyeler oluşturmalarına olanak tanınmasının gerekli olduğunu belirterek; etkileşimli bir öğrenme ortamı için öğrencilerin sınıf içinde hikâyelerini sunmalarına fırsat tanınmasının gerekliliğini belirtmişlerdir. Ders içi etkinliklerde dijital hikâyelerden faydalanılması öğrencilerin derse karşı ilgi seviyelerinin artmasına katkı sağlamaktadır. Dijital hikâyelerle birlikte geçmiş ve bugün arasında dijital bir bağ kurularak sınıf ortamında kültür aktarımının gerçekleştirilmesi için olanak sunulmaktadır.

Morkoç ve Erdönmez (2014) ücretsiz olarak sunulan Web 2.0 teknolojilerinin eğitim hayatına sunduğu kolaylıkların eğitimcilerin, araştırmacıların ve öğrencilerin eğitimsel amaçlarını gerçekleştirirken kullanılabilirliğini ifade etmişlerdir. Eğitim ortamında kullanılan Google Drive, Whatsapp, Youtube, Telegram, Twitter, Gmail, Hotmail, Outlook gibi araçlar; öğrencilerin diğer öğrencilerle ve öğretmenleriyle sürekli paylaşım ve etkileşim halinde olmalarını sağlamaktadır. Bu uygulamalarla birlikte öğrenciler platformda yer alan diğer kişileri takip edip onlarla etkileşime girme fırsatı bularak yazı yazma becerilerini ilerletmektedir.

Alan taraması sonucunda belirlenen öneriler şunlardır:

- Öğretmenler, güncel bilgileri içeren ders materyallerine internet aracılığıyla ulaşarak internet ortamında bulunan sayısız kaynağı ders sürecine dâhil etmelidir.
- Dijital destekli bir ders ortamının oluşmasına imkân tanınarak öğrencilerin ders sürecinde kullanılan malzeme ve materyalleri amaçlarına uygun kullanmaları için gerekli desteğin sunulması gereklidir.
- Öğretmenlerin ders sürecinde dijital destekli araçların kullanımı sırasında öğrencilerin özgüvenini kırmamak için özgür bir eğitim ortamı sunmalıdır. Öğretmenler dijital eksikliklerinin olduğu alanları belirlemeli ve donanımlarını geliştirmelidir.
- Öğretmenler ders içerisinde kullanacakları kitapları seçerken söz konusu kitapların yasal dijital sürümlerinin olup olmadığını araştırarak öğrencilerden yasal dijital sürümleri bulunan kitapları bilgisayarlarına indirmeleri istenmelidir. Böylelikle kâğıt israfının da önüne geçilmiş olunur.

- Öğretmenler, öğrencilerinin kullanması için dijital okuryazarlıkla ilgili olan uygulamaları tanıtmalıdır.
- Öğretmenler ve öğrenciler kitaplara gelen yeni güncellemeleri takip ederek güncel kaynakları kullanmaya özen göstermelidir.
- Ders sürecinde dijital hikâyeler kullanılarak öğrencilerin birbirlerinin kültürel özelliklerini tanımaları, geçmiş ve bugün arasında bir bağ kurmaları sağlanmalıdır.
- Okullarda dijital okuryazarlık çalışmaları yapılması için uygun ortam ve materyaller sağlanmalıdır.
- Öğrencilerin, dijital okuryazarlıkla ilgili birden fazla uygulama kullanmasına öncülük edilmelidir.
- Öğrencilere dijital okuryazarlığın olumlu ve olumsuz özellikleri çeşitli örneklerle somutlaştırılarak anlatılmalıdır.
- Dijital okuryazarlıkla ilgili daha çok çalışmaya yer verilmeli ve dijital okuryazarlıkla ilgili yaşanan sorunlara çözüm yöntemleri aranmalıdır.
- Ders sürecine dahil edilen internet kullanımının öğretmenler tarafından kontrol edilerek amaç dışı kullanımların önüne geçilmelidir.
- Ders sürecinde kullanılan dijital araçların sürekliliği öğrencilerin göz sağlığını bozma riski de mevcuttur. Bu nedenle öğretmenler ve aileler bu süreci iyi planlamalı ve organize etmelidir.
- Dijital yazma becerisini geliştirmeye yönelik uygulamalar ikiye ayrılmaktadır: hobi amaçlı yazı yazma denemelerini geliştirmeye yönelik tasarlanmış uygulamalar ve alanında uzman kişilerin çalışmaları sırasında kullandığı uygulamalar. Nitelikli eğitimcilerle iş birliği yapılması neticesinde yazı yazma becerisi amaç ve kazanımlarına ulaşılmaktadır. Öğretmenler, Türk öğrencilerin eğitimi ve yabancılarla Türkçe öğretimi sırasında okulun sağladığı olanaklar doğrultusunda yazma becerisini geliştirmeye yönelik çeşitli etkinlikler düzenlemelidir.
- Dijital yazmayı yeni öğrenen öğrenciler hem ekranı hem klavyeyi aynı anda takip etmekte zorlanmaktadır. Bu durum öğrencilerin dikkatinin kolayca dağılmasına yol açmaktadır. Özellikle yazı yazmaya yeni başlayan öğrencilerin çoğu, süreci ilerletme ciddi sorunlar yaşamaktadır. Bu sebeple öğretmenler, dijital yazma sürecini sınıf ortamına taşımadan önce geleneksel yöntem olan kalemle yazma becerisinin tam olarak geliştiğinden emin olmalıdır.
- Teknolojik materyallerin kullanılması öğretim sürecini hızlandırmakta olup öğrenme sırasında zamandan ve maddi açıdan tasarruf sağlamakta, ders içeriğini zenginleştirmektedir. Öğrenim dijital materyallerle desteklendiği için bilgiler daha kalıcı hâle gelerek, başarı oranında olumlu artışlar yaşanmaktadır. Bu nedenle bütün öğretmenler yeni sistemin getirmiş olduğu dijital donanıma sahip olarak ders planlarını hazırlamalıdır.

KAYNAKÇA

- Aksaçlıoğlu, A.G ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin Televizyon İzlemeleri ve Bilgisayar Kullanmalarının Okuma Alışkanlıkları Üzerine Etkisi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi*, 21(1), 3-28.
- Baş, B. ve Turhan, O. (2017). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Yazma Becerisine Yönelik Web 2.0 Araçları: Poll Everywhere Örneği. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 1233-1248.
- Bal, K., Çimşir, E. ve Kocaman Karlıoğlu, A. (2020). Toplum 5.0 Sürecinde Türkiye’de Eğitimde Dijital Dönüşüm. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 147-158.
- Duran, E. ve Ertan Özen, N. (2018). Türkçe Derslerinde Dijital Okuryazarlık. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(2), 31-46.
- Deperlioğlu, Ö. ve Köse, U. (2010, Şubat). Web 2.0 Teknolojilerinin Eğitim Üzerindeki Etkileri ve Örnek Bir Öğrenme Yaşantısı. *Akademik Bilişim XII. Konferans Bildirileri*, Muğla.
- Erdönmez, C. ve Kekeç Morkoç, D. (2015). Web 2.0 Uygulamalarının Eğitim Süreçlerine Etkisi: Çanakkale Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Örneği. *Yüksek Öğretim ve Bilim Dergisi*, 5(3), 335-346.
- Elkatmış, M. (2015). Kâğıttan Ekran: Ekran Okuma. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(18), 1-15.
- Soydan, E. (2012, Nisan). E-kitap Teknolojisi ve Basılı Kitabın Geleceği. *Batman University International Participated Science and Culture Symposium*, Batman.
- Güneş, F. (2010). Öğrencilerde Ekran Okuma ve Ekranik Düşünme. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 1-20.
- Güneş, F. (2016). Eğitimde Kalem ve Tuşlarla Yazma Tartışmaları. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 19-33.
- Güneş, F. (2016). Kâğıttan Ekran Okuma Alanındaki Gelişmeler. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 1-18.
- Güneş, F. (2019). Okuryazarlık Yaklaşımları. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 4(3), 224-246.
- Horzum, M.B. (2010). Öğretmenlerin Web 2.0 Araçlarından Haberdarlığı, Kullanım Sıklıkları ve Amaçlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 603-634.
- İnceelli, A. (2005). Dijital Hikâye Anlatımının Bileşenleri. *TOJET*, 4(3)18, 1303-6521. Elektronik ön baskı. <http://www.tojet.net/articles/v4i3/4318.pdf>
- Kalburan, Ç. (2014). E-kitap Çağı ve Türkiye’de E-kitap Sektörü. *Pamukkale İşletme ve Bilişim Yönetimi Dergisi*, 1(1), 24-35.
- Karataş, İ.H. ve Sözcü, Ö.F. (2014). Öğretmenlerin Fatih Projesine İlişkin Farkındalıkları ve Beklentileri: Bir Durum Analizi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(4), 1055-1077.

- Kahyaoğlu, M. (2011). İlköğretim Öğretmenlerinin Fen ve Teknoloji Dersinde Yeni Teknolojileri Kullanmaya Yönelik Görüşleri. *Eğitim Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1(1), 79-96.
- Kışla, T. ve Turgut, G. (2015). Bilgisayar Destekli Hikâye Anlatımı Yöntemi: Alanyazın Araştırması. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 6(2), 97-121.
- Odabaş, H. (2017). Kitap Okumadan Dijital Okumaya: Okuma Kültüründe ve Davranışında Gözlenen Değişimler, Bahtiyar, H., *Bilişim Teknolojilerinin Bilgi Merkezlerine ve Hizmetlerine Etkileri*, 9-327. İstanbul: Hiper Yayınevi.
- Odabaş, H., Odabaş, Z.Y. ve Sevmez, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Dijital / E-kitap Okuma Kültürü: Selçuklu Üniversitesi Örneği. *DTCF Dergisi*, 58(1), 139-171.
- Sak, R., Şahin Sak, T., Şendil, Ö. ve Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250.

Extended Summary

People, by their very nature, are in constant need. For this reason, they need to minimize the material and moral burden in order to make their lives easier. The rapid progress of science has brought along technological developments and has caused radical changes in every stage of life.

Digitalization continues its development by proving its existence in the field of education, as in every division in life. The education process, which supports development and change, has been rearranged by equipping it with technological tools. In this study, it is aimed to determine and explain the effects of starting to digital use of reading and writing skills in the educational process with the contribution of technological tools on students and teachers. In this study, the positive and negative effects of the digital world on reading and writing skills were discussed by field scanning and this issue was tried to be interpreted by supporting it with various suggestions. The main problem identified in the study is how the digitalization in reading and writing skills affects the educational process with the rapid progress of science. The sub-problems of the study were determined as “1. What does "reading skill in the digital world" mean? 2. What does "writing skill in the digital world" mean? 3. What are the positive and negative features of digital literacy on reading and writing skills?”. The universe of the research is the effect of digital reading and digital writing, which emerged in educational life with digitalization, on reading and writing skills. The sample of the research is the positive and negative features that occur in the reading and writing skills of students who are educated by using digital reading and digital writing skills in Turkish lessons. In the study, after the inclusion of digital reading and digital writing in education life, in the process of determining the positive and negative features they provide for the functioning of the Turkish lesson, a field scan was made by using the document analysis method, in which various data sources were evaluated. In the study, as a result of the examination of documents on digital reading and digital writing using the qualitative research method, data related to the subject were collected and data analysis was carried out.

In the first sub-problem, the definition of digital reading, its differences from traditional reading, and the applications that digital reading skills contribute to Turkish education are explained. In the second sub-problem, the definition of digital writing, its differences from traditional writing, and the applications that digital writing skills contribute to Turkish education are explained. In the third sub-problem, the positive and negative features of digital literacy on reading and writing skills were identified and explained.

In consequence of the study, the effects of the equipment and materials used in the digitally supported education on the students and the effects of the digital tools used by the teachers during the lesson on learning have been determined. It has also been determined that the use of Web 2 tools in the digital reading and writing process causes teachers and students to be in a process based on online interaction.

Suggestions determined as a result of the field scan:

- Teachers should organize various activities to improve writing skills in line with the opportunities provided by the school during the education of Turkish students and teaching Turkish to foreigners.
- Before teachers bring the digital writing process to the classroom environment, it is necessary to make sure that the traditional method of writing with a pen is fully developed.
- Teachers should prepare their lesson plans by having the digital equipment brought by the new system.

- Teachers should identify their digital deficiencies and improve their equipment.
- Teachers should access lesson materials containing up-to-date information via the internet and include numerous resources available on the internet in the process of lesson.
- Teachers should search for legal PDF files on the internet while choosing the books they will use in the lesson. Students should be asked to download these books to their computers. Thus, waste of paper is avoided.
- Teachers should promote applications related to digital literacy for their students to use.
- Appropriate environment and materials should be provided for carrying out digital literacy studies in Dijita
- Students should be led to use more than one application related to digital literacy.
- The positive and negative features of digital literacy should be explained to students by embodying them with various examples.
- More studies on digital literacy should be included and solutions to problems related to digital literacy should be sought.